

קידושין

פרק ראשון

האשה נקנית

התם הא קמשמע לן, דדרכיה דאתרוג כירק,
מה ירק דרכו ליגדל על כל מים
ובשעת לקיטתו עישורו,
אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים
ובשעת לקיטתו עישורו.

והא דתנן:

*כיו ייש בו דרכים שוה לחיה,

ויש בו דרכים שוה לבהמה,

ויש בו דרכים שוה לחיה ולבהמה,

ויש בו דרכים שאינו שוה

לא לחיה ולא לבהמה –

ניתני דברים!

ותו,

הא דתנן: *זו אחת מן הדרכים

ששוו גימט נשים לשחרורי עבדים –

ניתני דברים!

אלא:

כל היכא דאיכא פלוגתא – תני דרכים,

וכל היכא דליכא פלוגתא – תני דברים.

דיקא נמי, דקתני סיפא,

ר"א אומר: אתרוג שוה לאילן לכל דבר, ש"מ.

מניינא דרישא למעוטי מאי?

מניינא דסיפא למעוטי מאי?

מניינא דרישא למעוטי חופה.

*ולרב הונא, דאמר: חופה קונה מק"ו,

למעוטי מאי?

למעוטי חליפין,

ס"ד אמינא,

הואיל *ונמר קיחה קיחה משרה עפרון,

מה שדה מקניא בחליפין,

אף אשה נמי מקניא בחליפין,

קמ"ל.

ואימא הכי נמי!

חליפין איתנהו בפחות משה פרוטה,

ואשה בפחות משה פרוטה

התם הא קמ"ל – דטעם דאזלינן ביה אחר לקיטה
משום אורחא דמילתא הוא.

מפני שדרכו ליגדל על כל המים – שמשקין אותו
במים שאובין כירק דהיינו טעמא דירק כדאמר בר"ה
(דף יד) גורן ויקב כתיב גבי מעשר כד"ל בן הגורן כו'
מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים דהיינו
גשמים ומתעשרין אחרי השנה שעברה כדאמרין בר"ה
(דף יב:) דאזלינן בתר שנה שהביאו שליש בה ולא אחר
לקיטתו וילפינן לה מקראי אף כל שגדלין על רוב מים
דהיינו אילנות מתעשרין לשעבר ואע"ג דמעשר דידהו
דרבנן הוא אסמיכנהו אקראי יצאו ירקות שגדלין על כל
מים מתעשר לשנה הבאה.

כוי – ספק חיה ספק בהמה.

יש בו דרכים כו' – דכיון דמספקא לן ניזיל ביה
לחומרא.

שוה לחיה – וטעון כיסוי דם.

ולבהמה – חלבו אסור.

ושוה לבהמה וחיה – טעון שחיטה.

שאינ שוה לא לחיה ולא לבהמה – אסור הרבעה
עם בהמה וחיה.

זו אחת מן הדרכים – שהמביא גט או שחרור
ממדינת חים עריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם
בפ"ק דגיטין.

דאיכא פלוגתא – חילוק בדרכיו בדרך זו הוא דומה
לכאן ובדרך זו אינו דומה כגון מתני' בג' דרכים למעוטי
חופה דלא קניא ודזב הכי הוא דהוי אונס לזיבה ולא
אונס אחר ודגטין באלו שוה ולא באומר תנו גט זה
לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דחוזר בגט ואינו חוזר
בשחרור דזכין לו לאדם שלא בפניו.

דיקא נמי – דהיכא דלא הוי ליה פלוגתא תנא לכל
דבר.

מניינא דרישא – ג' דרכים.

מניינא דסיפא – וקונה את עצמה בשתי דרכים.

למעוטי חופה – שאם מסרה לה אביה לחופה לשם
קדושין אינה מקודשת בכך.

ולרב הונא כו' – לקמן בשמעתין (דף ה).

חליפין – קנין סודר.

מה שדה מקניא בחליפין – דכתיב (רות ד)
וישלוף ג'לו וחתם שדה הוא.

חליפין איתנהו בפחות משה פרוטה – דקי"ל
בפרק הזהב (ב"מ דף מז) קונין בכלי אע"פ שאינו שוה
פרוטה.

בכורים פ"ב מ"ח חולין
קלב.

נישין מ.

(לקמן ד.)

(לעיל ב.)

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

תוספות

מאחר שלא נזרע מהיכן אוספין אלא לימד על הספחים שהן אסורים אפילו לאכילה וכ"ש לסחורה וסבר דספחים אסורין בשביעית מדאורייתא ואפילו קודם זמן הביעור וכשיצאו למוצאי שביעית אסור מדרבנן בכדי שיעשו כיוצא בהן וקסבר כל שאר ספחים אסורים במוצאי שביעית אבל ספחי כרוב שאין כיוצא בהן בירקות השדה לא גזרינן בהם משום שאר ספחים דהא מינכרא מילתא ומה שגידל אמהות הרי היא של שביעית ואסור ומה שלא הגיע הרי הוא של מוצאי שביעית ושרי ומאן דחוי לבר אינש דאכל ספחי כרוב למוצאי שביעית לא אתי למיכל שאר ספחים דהא שאני משאר ספחים ולא גזרינן היתירא משום איסורא מ"מ ש"מ דלא אזלינן כלל בירק בתר לקיטה אלא בתר רוב גידולים מדשרי ספחי ששית שנכנסו לשביעית וי"ל דנחי דההיא דלא אזלינן בתר לקיטה מ"מ בתר חנטה נמי לא אזלינן אלא הגדל באיסור אסור בהיתר מותר מה שאין כן באתרוג ושאר אילן דאזלינן לגמרי בתר חנטה דאם חנט באיסור אפי' מה שגדל בהיתר אח"כ אסור והשתא לשביעית שזה לאילן דאי הוה בירק הוה אזלינן בתר רוב גידול.

מה ירק דרכו ליגדל על כל מים — טעמא דירק מפרש בפ"ק דר"ה (דף יד. ושם) דגורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוחדים שגדלים על רוב מים מתעשרים לשנה שעברה יצאו ירקות שגדלין על כל מים ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן והיאך עושה בנין אב מדבר שהוא מדרבנן אסמכוה רבנן אקרא כדפירש בקונטרס ור"י פ"א אסו ענין למעשר תנחו ענין לשביעית שנוהג בירק מן התורה דעיקר דרשה אתיא לשביעית לענין ירק דהוי דאורייתא בין בירק בין באילנות כדאמרין בר"ה (דף טו:) אמינא לך מעשר חרובין דרבנן ואמרת לי שביעית דבנות שוח דאורייתא וה"ה בירקות דהוו דאורייתא מסתמא ככל דבר שהוא אוכל ונשמר כו' כדתנן במס' שביעית (פ"ז מ"א) כלל אמרו בשביעית כו' וה"ק מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים ואזלינן בתר שנה שעברה לגבי שביעית אף כל כו' וקשה דהרי אתרוג שגדל על כל מים כדאיתא בשמעתין ואפ"ה אמרינן ששזה לאילן לענין שביעית לילך בתר חנטה ושמה י"ל דהא דאזלינן ביה בתר חנטה לשביעית היינו דוקא לחומרא כגון אם חנט בשביעית ונלקט בשמינית א"נ י"ל אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדין שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו תורה משאר אילנות ודרשה דגורן ויקב לירקות אתא ולא לאתרוג ומכ"מ לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו עישורו והואיל וגדל על כל מים בירק וא"ת אמאי לא חשיב שהאתרוג שזה לאילן לכלאים שאינו כלאים בכרם וליחשב דשזה לאילן בארבע דרכים וי"ל לא תני אלא דשזה לאילן לילך בתר חנטה ולירק בתר לקיטה וא"ת אמאי לא חשיב ששזה לירק בשני דרכים כגון לענין פאה דלא מיחייב אתרוג בפאה משום דאין לקיטתו כאחד דלענין פאה בעינן לקיטתו כאחד ומהאי טעמא ממעטינן תאינה בפרק כלל גדול (שבת דף סח.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו:) ובירק נמי אין פאה מתנהגת דאינו בכלל דבר המתקיים כדאיתא התם וי"ל כיון דאיכא אילנות טובא שאין חייבין בפאה כגון האוג והחרובים השונים במסכת פאה (פ"א משנה ה) לא שייך למיתני שזה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שזה לירק לענין ביכורים שאין ביכורים אלא משבעה מינין כדאיתא בספרי אם כן שזה נמי לשאר אילנות.

לא לחיה ולא לבהמה — פ"י לענין הרבעה משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה הר' אליעזר למ"ד (חולין דף פ.) כו' בריה בפני עצמו הוא מאי איריא משום דמספקא לן כו' אפילו ידענין דחיה היא לא מרביעין עליה חיה אחרת דאין מרביעין איל על צבי וי"ל דאתיא כמ"ד (שם) כו' זה הבא מן התייש ומן הצבייה ומספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דאין חוששין היינו מרביעין עליה צבי.

ואשה בפחות מש"פ לא מקניא לא מקניא נפשה — פ"י בקונטרס משום דגנאי הוא לה הילכך בטיל לה תורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בה ש"פ אי יהיב לה בתורת חליפין וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה תתקדש בפחות מש"פ ועוד כיון דתלי טעמא משום דגנאי הוא לה א"כ אמאי לא פריך בגמרא בנתיב דרבי ינאי דקפדו אנפשיהו ולא מקדשי בפחות מטרקבא דדינרי כו' כי היכי דפריך לקמן (דף יא.) אמילתיה דב"ש ועוד קשה כיון דס"ד השתא למגמר קניני אשה מקניני שדה א"כ אשה נמי תקני בחזקה כמו שדה ועוד דלקמן (דף ה.) בעי בגמ' בשטר מנלן ומאי בעי ליגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסי' בפחות משוה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה דלא בקפידא תליא מילתא אלא ה"ט משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ובפחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף והמקשה שהקשה תחילה ואימא ה"נ בשטר וחזקה לא הקשה דהא פשיטא דלא גמרינן קיחה לעשות אשה ככל עניני שדה ולהכי מבעיא לן לקמן בשטר מנלן דלא גמרינן משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שיש בהם שוה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"נ שתקנה אשה בחליפין כשיש באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא טפי משטר שיש בו שוה פרוטה דא"צ שישוה השטר פרוטה כדאמר' גיטין (דף כ.) כתבו על איסורי הנאה כשר אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא וא"ת היכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבכורות (דף יג.) מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישראל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש בר מחליפין שהם בשניהם וכן משמע לקמן (דף ח.) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל ר"ת לשלוח הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו בזה צריך לזוהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרין בפרק (חמישי) דבבא מציעא (דף עא:) אלא וקנה העובד כוכבים כתבין ואם תאמר אם כן כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין